

Asia: VN/28405/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys ilmastolain muuttamisesta on monilta osin puutteellinen ja vaarantaa kuntien ilmastotyön jatkuvuuden. Päästötietopalvelun ylläpito ja kehittäminen tulee turvata, minkä lisäksi kuntien velvoite laatia ilmastosuunnitelmat ja veloitteen perusteella myönnettävä rahoitus tulee säilyttää. Veloitteen poistaminen ja siihen liittyvän rahoituksen lopettaminen eivät tuo merkittäviä säästöjä, mutta vaarantavat Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen.

Hyvä hallintotapa ja ennakoitavuus ei toteudu

- Poistamalla kuntien veloitteet hallitus viestii, ettei ilmastotoimilla ole kiire, mikä on ristiriidassa lainsäädännön ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden kanssa.
- Ilmastotyö on pitkäjänteistä ja strategista, eikä sitä voida muuttaa vaalikausittain. Valtion toiminta ei voi olla poukkoilevaa, ja EU-rahoitukset eivät takaa, että kunnat voivat saada niitä ilmastosuunnitelmien tekoon. Erityisesti pienillä kunnilla on vaikeuksia niiden hyödyntämisessä koska niillä ei välttämättä ole riittäviä resursseja ja osaamista hankesuunnitteluun.
- Ilmastolain ilmastosuunnitelmavelvoite olisi tuonut jatkuvuutta ja varmuutta kuntien ilmastotoimenpiteisiin ja koko Suomen yhteisen ilmastotavoitteen saavuttamiseen. Lakisääteisen veloitteen puuttuminen ja poukkoileva päätöksenteko saattavat hidastaa vihreää siirtymää, ja ilman veloitetta kunnat eivät ole yhtä hyvin valmistautuneet ilmastomuutoksen vaikutuksiin.

Suomen ilmastotavoitteet eivät tule toteutumaan

- Kunnat ovat keskeisessä roolissa ilmasto- ja biodiversiteettikriisien ratkaisemisessa. Huomautamme, että tuessa on kyse valtiotalouden näkökulmasta hyvin pienestä kustannuksesta –

vain noin 0,03 promillea budjetista. Kunnat voivat vaikuttaa kuitenkin merkittävään osaan Suomen päästöistä, ja lisäksi kuntatasolla tehtävä työ toteuttaa paikallisdemokratiaa. Tuen leikkauksen taloudellinen vaikutus on pieni suhteessa siitä saatuihin hyötyihin.

- Esitys vaarantaa hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen ja kasvattaa myöhemmin tarvittavaa rahoitusta ilmastonmuutoksen hillintään.
- Ilmastolain ilmastosuunnitelmavelvoite toisi jatkuvuutta ja varmuutta kuntien ilmastotoimenpiteisiin. Poistamalla velvoitteen hallitus vaarantaa vihreän siirtymän ja ilmastonmuutokseen varautumisen.

Sopeutumiskyky vaarantuu

- Ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista ei voida lykätä tulevaisuuteen odottamaan parempia taloudellisia aikoja.
- Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että kuntien ilmastosuunnitelmavelvoitteen kumoaminen vähentäisi ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä toimia, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti kuntalaisten terveyteen ja omaisuudensuojaan.
- Velvoitteen myötä kunnat olisivat paremmin valmistautuneet ilmastonmuutoksen tuomiin sääntö- ja ilmiöihin, mikä toisi kustannussäästöjä verrattuna poikkeusoloihin reagointiin.

Kuntien ilmastotyön vaikuttavuus kärsii, jos se jää vapaaehtoisuuden varaan

- Ilmastolain velvoite laatia kunnan ilmastosuunnitelma sisälsi määräyksiä ilmastosuunnitelman sisällölle ja laadulle. Kuntien ilmastosuunnitelmat, jotka on laadittu ennen ilmastolain velvoitetta, ovat laadultaan ja kattavuudeltaan ja siten vaikuttavuudeltaan hyvin vaihtelevia. Kun laatiminen jää vapaaehtoisuuden varaan, suunnitelmien vaikuttavuudesta ei voida olla varmoja. Ilmastotyön ja sen rahoituksen jatkuvuus on siksi turvattava.
- Kuntapäätäjien ja viranhaltijoiden ymmärrys ilmastotoimista lisääntyy ilmastosuunnitelmien laatimisvelvoitteen kautta, parantaen ilmastoasioiden huomioon ottamista kaikilla sektoreilla. Mikäli velvoite kumotaan, on tarpeen luoda ilmastotyön perehdytys/koulutusjärjestelmä kunnille.
- Kunnilla on suuri intressi tehdä ilmastosuunnitelmat, sillä ne auttavat myös yrityksiä ilmastotavoitteiden todentamisessa. Kunnat, joilla on ilmastosuunnitelma, näyttävät yrityksille houkuttelevampina toimintaympäristöinä. Kun velvoittavuus poistuu, etenkin pienissä kunnissa, joissa ei ole osaamista eikä resursseja käynnistää omaa ilmastotyötä riittävän vaikuttavasti, vihreän siirtymän toimet hidastuvat ja kuntien elinkeinoelämä voi taantua.

Kuntien ja alueiden sekä asukkaiden tasavertaisuus vaarantuu

- Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa viitataan kuntien ilmastotyön ja -suunnitelmien kattavuuteen, mutta siitä puuttuu arvio olemassa olevien suunnitelmien vaikuttavuudesta sekä arvio lakimuutoksen alueellisista vaikutuksista.
- Lapissa on paljon pieniä kuntia, jotka eivät todennäköisesti pysty tekemään vaikuttavaa ilmastosuunnitelmaa ilman veloitetta ja sitä seuraavaa rahoitusta. Pitkien välimatkojen, harvan asutuksen ja ääriolosuhteiden Lapissa siirtymä ilmastokestävään Suomeen aiheuttaa asukkaille muuta maata kovempia taloudellisia vaikutuksia, joita kuitenkin suunnitelmallisella kuntatason ilmastotyöllä voitaisiin lievittää. Näin ollen esitys kohtelee alueita epäoikeudenmukaisesti.
- Lisäksi ensimmäisellä avustushakukierroksella kaikki halukkaat kunnat eivät saaneet tukea ilmastosuunnitteluun. Mikäli velvoite ja avustus perutaan, kunnat asetetaan eriarvoiseen asemaan.

Päästötietopalvelu on turvattava riittävillä resursseilla ja neuvontaan panostettava

- Päästöjen seuranta ja päästövähennystavoitteiden asettaminen ovat keskeisiä ilmastotyössä, ja Suomen ympäristökeskuksen päästötietopalvelu on tässä tärkeä työkalu. Päästötietopalvelun jatkuminen vähintään nykyisellä tasolla on turvattava, jotta kuntien mahdollisuudet tehdä päästövähennystavoitteita ja -toimia eivät heikenny. Päästötietopalvelua on myös kehitettävä jatkuvasti kuntien palautteen perusteella ja vastaamaan muuttuvien veloitteiden, yhteiskunnan vaatimusten ja teknologisten ratkaisujen kehittymisen tuomiin muutospaineisiin.
- Kuntien ilmastosuunnitelmien muuttaminen lisää tarvetta informaatio-ohjaukseen, ja tietopalvelun tulee sisältää riittävä neuvonta kunnille palvelun ja sen työkalujen käyttöön. Lisäksi kunnille on suunnattava yleistä informaatio-ohjausta ilmastotyön merkityksestä kunnan taloudelle, alueen elinvoimalle, vetovoimalle, erilaiset kunnat huomioon ottavista ilmastoratkaisuista sekä tietoa toimimattomuuden kustannuksista ja sopeutumistyön tarpeellisuudesta ja keinoista.

Ekdahl Päivi
Lapin liitto

Pesonen Hanna-Leena
Lapin liitto